

ZLATÝ KOLOVRAT

Prosím úctivě jemnostpaní, až p. Možný tuto pověst na čisto přepíše, aby mi potom ráčila tento koncept ještě milostivě zapůjčiti; tuším, že se tato překrásná pověst k dobré básni hoditi může – avšak to s JPaní povolením.

E.

B. Němcová: Korespondence I. 1844–1852. Praha 2003, s. 15

Právě se vracela kněžna s matkou z procházky, když se chlapec u vrat usadil. „Hleďte, maminko, jaký to krásný a skvostný kolovrátek; pojdte, zeptám se, zdali na prodej.“ „Zač je ten kolovrátek, chlapečku?“ „Za oči, paní, za oči.“ „Za oči?“ „Ano.“ „Proč za oči?“ „Nevím, co s nimi otec chce.“ „Totě podivný člověk,“ pomyslna si Zloboha. „Ale maminko, my máme Dobrunčiny oči schované; což kdybych je za ten kolovrátek dala? Já bych ho tuze ráda měla.“ „Inu,“ odpověděla tato, „stál by za ně, a skoro budu ráda, když budou pryč; půjdu pro ně.“ Odešla do zámku a za chvíli přinesla v malé škatulce v plátně zaobalené oči. „Tu máš tedy oči, a teď mně dej kolovrátek,“ řekla Zloboha k chlapci.

B. Němcová: O zlatém kolovrátku (původní prozaická předloha)

Pachole v bráně sedělo,
zlatý kuželík drželo.
Královna z okna vyhlížela:
„Kéž bych ten kuželíček měla
na tu přesličku!

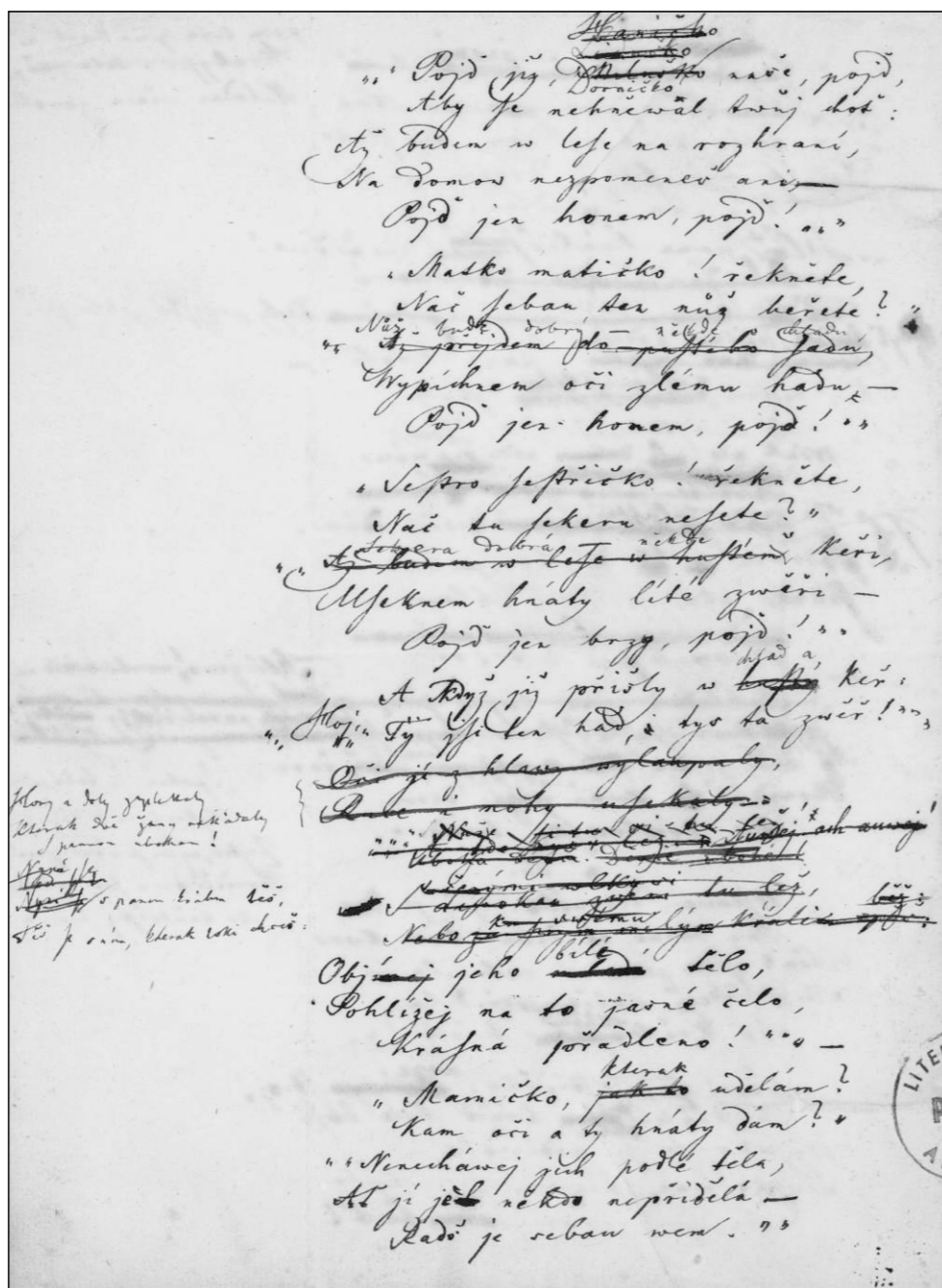
Vstaňte, mamičko, jděte zas,
ptejte se, zač ten kužel as.“ –
„Za oči, paní, jinak není,
tak mi dal otec poručení,
za dvě oči jest.“

„Za oči! neslýchaná věc!
A kdo je, chlapče, tvůj otec?“ –
„Netřeba znáti otce mého:
kdo by ho hledal, nenajde ho,
jinak přijde sám.“ –

„Mámo, mamičko, co počít?
A já ten kužel musím mít!
Jděte tam zase do komory,
Jsou tam ty oči naší Dory,
ať je odnese.“ –

K. J. Erben: Zlatý kolovrat

Zlatý kolovrat,
rukopisný fragment,
LA PNP

Příloha na neděli

Co [...] o slovu písně národní řečeno, totéž o jejím hlasu čili nápěvu platí. Má-li hlas ten býti národní, musí v sobě míti národního ducha, na sobě národní formu a musí z národa vůbec vyjíti. Známa jest obzvláštní náklonnost národa slovanského k hudbě [...]. Slova pravé národní písně jsou jen smysl a výklad hudebního jejího hlasu [...]. V tom se také liší píseň národní od jiných písní uměleckých, že v písní národní slovo z hudby anebo spolu s hudbou, v uměleckých ale obyčejně hudba ze slova povstává.

Karel Jaromír Erben: Prostonárodní české písně a říkadla (1864)

Rukopisné drobty

se stolu K. J. Erbena

Ovčáci, čtveráci, list ze zápisníku
Pracovní materiály k písním a říkadlům, LA PNP

BÁJESLOVÍ

Slovanské bájesloví jest jedna z nejnepřístupnějších stránek národní vědy slovanské, i ačkoliv o něm již mnoho bylo psáno, však vyjmouc několik drobných článků o jednotlivých jeho částech, v celku svém očekává vždy ještě na svého důkladného vzdělavatele. Slovanské bájesloví skládá se, tak jako bájesloví všech jiných arejských národů, na obecných zjevech v přírodě, na silách, ježto v ní patrně působí, jsouce příčinou blahodárných i záhubných účinků, léta i zimy, dne i noci, života i smrti.

eEn. [K. J. Erben] in Slovník naučný 8, S – Szyttler, red. F. L. Rieger (1870)

Výpisky k slovanské mytologii a zvykosloví, písmeno S, LA PNP

Upír, pracovní materiály ukázka z listkovnice ke zvykosloví, LA PNP

Vídy čili Sudice, rukopis nedokončené studie o slovanské mytologii, původně přednáška pro KČSN 1847, LA PNP

POHÁDKY

Co se českých pohádek dotýče, také bych se k tomu rád dostal – ale nevím, nevím! Ano, kdyby nebyl člověk úředním otrokem, a čas ku pracím literárním nemusil po chvilkách ukrádati.

K. J. Erben Antonínu Rybičkovi, 30. března 1869

Erbenův komentář k pohádce Pták ohnivák a liška Ryska rukopisný zlomek, LA PNP

Zápis lidového podání pohádky Skazka o třech korolevičích, která Erben inspirovala k napsání pohádky Pták Ohnivák a liška Ryska, ukázka z listkovnice s fabulemi jednotlivých pohádek, LA PNP